

אורה

לפניך

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעטי הצדיקים ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של מרנן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

רבי שמחה בונים אלתר - הלב שמחה מגור יומא דהילולא - ז' תמוז

ולהתפתל, וברגע אחד נפתחה חסימת המעים, הכל השתחרר והבעיה נפתרה. "מתי היה הדבר", שאלתי בהתרגשות, "לפני חמש דקות בדיקן". "לא יאומן! לפני חמש דקות עמד הרבי וברך את הילדה שתיושע ותתראפ בלי ניתוח..."
וזה לא היה מאורע נדיר, פעמים רבות היה הרבי הופך עולמות במילים קצרות, ממשיך ישועה ורחמים על חסידיו ועם ישראל כולו.

סגולה לעשירות

מעשה מרתק מובא בספר 'תפארת בניס על קיצור שולחן ערוך' אותו כתב רבי בונים יואל טויסיג ממטרסדורף:
רבה של אנטוורפן רבי חיים קרייזוורטה פגש פעם את הרבי הקדוש הלב שמחה, ושאל אותו: "מתוקף תפקידי וזכה אני לשמש פעמים רבות כסנדק בבריתות, והרי ידוע שסנדקאות הינה סגולה לעשירות משם כמו הקטורת. כיצד יתכן שאחרי כל כך הרבה בריתות עדיין לא זכיתי לעשירות?"
הרבי השיב ללא שהיות: "ענין נא בהגות רבי עקיבא אייגר על דברי השולחן ערוך (יו"ד סי' רסה ס"ח) שאבי הבן או המוגל או אחד מן העם מברך על הכוס בורא פרי הגפן. ומציין הרבי עקיבא אייגר בשם התורת חיים בסנהדרין שכותב שהסנדק שהחזיק את הילד על הברכיים בזמן הברית מילה, יחזיק אותו גם בזמן הברכה וישתה מהיין.
ואכן התורת חיים במסכת סנהדרין (פט): מרחיב בעניין, בגמרא בסנהדרין מובא שבעת היגמל את יצחק עשה אברהם סעודה גדולה, ובא השטן וקטרג, אמר "אברהם איבנו עשה סעודה לכל אוהביו, אולם מה עשה לכוונת הקב"ה?" השיב לו הקב"ה: גם אם אומר לו לזבוח את בנו לפני הוא לא יסס. ממשכינה הגמרא ומספרת על חילופי דברים בין יצחק אבינו לישמעאל קודם העקדה, ישמעאל יתגרה ביצחק ואמר לו "אני ערכתני ברית מילה בגיל שלוש עשרה, היה באפשרותי להתנגד ולא עשיתי זאת, מסרתני את גופי למען הבורא יתברך. ואתה... לך ערכו ברית מילה בגיל שמונה ימים, לא שאלו אותך, לא היה בך את האפשרות להתנגד, זה לא חכמה גדולה."
מה השיב לו יצחק? "ביאיב אחד אתה מיראיני, אם הקב"ה אומר זבח את עצמך לפני לא הייתי מעבך, אני מוכן למסור את חיי ואת כל אופי למען כבוד הקב"ה."
אמר התורת חיים למדים אנו מדברי הגמרא שהברית מילה שקולה כמו קרבן, כדמשמע במדרש רבה ריש פרשת וירא (פרשה מח) 'לוי פתח, וישור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה' (ויקרא ט ד), אמר, מה אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הריני נגלה עליו ומברכו, אברהם שמל עצמו לשמי על אחת כמה וכמה'. ולכן בשעה שמל אברהם ילידי ביתו והעמיד גבעת ערלות והתליעו, עלה ריחן לפני הקדוש ברוך הוא כעולה שהוא כליל לאישים כדאייתא במדרש רבה סוף פרשת לך לך.
וזהו הסיבה שאנו עורכים את ברית המילה בצידו הצפוני של בית הכנסת, מאחר שברית מילה הינה כקרבן עולה, מקום שחיסת העולה הינו בצפון.
ממשיך התורת חיים: אם כן, מאחר שהילד שהנימול נחשב כקרבן, רגלי הסנדק עליו מלים את הילד הם נחשבים כמזבח. ולכן נוהגים לתת לסנדק לשחות כוס של יין של ברכה, מאחר ויחד עם קרבן עולה קרבן עולה מביאים נסכים. והיות שהילד דומה לקרבן עולה, והסנדק דומה למזבח, נותנים כוס יין של ברכה בגרונו של הסנדק וזהו נחשב לניסוח יין על גבי המזבח. [מסופך עוד התורת חיים ואומר איתא ביומא ד' אמר ר' ברכיה הרוצה שינסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין שנאמר (משל ח ד) 'עליכם אישים אקרא'. נדייק את לשון הגמרא, כתוב 'ימלא גרונו' יין ולא כתוב 'ישקה יין לתלמיד חכמים'. למה דווקא גרון?
בגמרא בסוכה מובא (מט): שבמזבח היה כמו נקב שזה היה

נולד בכ"ד ניסן תרנ"ח בעיירה גור, לאביו הגדול הרבי הקדוש מגור בעל האמרי אמת, ולאמו הרבנית חיה ראד יהודית. בצעירותו למד הרבי אצל רבי ברוך מודכי טרייסטמן בעל הברכת מרדכי. בשנת תרע"ה נישא הרבי למרת יוטא הענא, בת דודו - רבי נחמיה אלתר.
בחודש אלול תרצ"ד עלה לארץ הקודש ושהה בה כחמש שנים. בשנת תרצ"ח, שנה לפני מלחמת העולם השנייה חזר הרבי לפולין על נמט לשכנע את אביו לעלות לישראל. שנה לאחר מכן פרצה המלחמה והרבי נאלץ להימלט לארץ ישראל מאימי הנאצים יחד עם אביו הגדול.
בשנת תשל"ז נסתלק לבית עולמו, הרבי הקדוש הבית ישראל אחיו הגדול של הרבי, והרבי מונה לממלא מקומו. כעשרים וחמש שנה הנהיג הרבי את העדה, עד לפטירתו בז' תמוז בשנת תשנ"ב, ונקבר במערת גור בהר הזיתים. הרבי הקדוש השאיר אחריו את אחיו הצעיר הפני מנחם מגור אשר מילא את מקומו, ואת בנו יחידו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מגור, אשר ממלא את מקום אביו, אחר פטירת דודו, עד ביאת גוא"צ בב"א.

מהו הסבר של יומא דהילולא?

הגמרא בברכות אומרת: 'אמר רב אשי: אגרא דביה הילולא מילי, ובפשטות הכוונה ששכר החתונה הינו 'מילי', ומהו אותו מילי? כתב רש"י: 'לשמח את החתן בדברים'. אך בליקוטי הש"ס לאירז"ל מבואר יסוד נפלא, 'אגרא דביה הילולא' הכוונה לסוד 'הילולא דצדיקאי', שביום הסתלקותו של צדיק מן העולם ישנה ההארה של כוחו של הצדיק בעולם, והעיסוק בתורתו ובעשיו מסוגל להשפיע על האדם מכוחו והארתו של הצדיק. וזהו סוד 'אגרא דביה הילולא מילי', מילותיו ודבריו של הצדיק אשר חידש בחיי חיותו, הם הם שכר הילולא של צדיק.
לכן שאנו באים לעסוק בדברי תורתו של הרבי הקדוש מגור בעל הלב שמחה עליו לזכור את משמעות הדבר, ואת סגולתו העצומה. רבות ניתן לדבר ולספר על קדושתו של הרבי הקדוש, ועל המופתים הרבים אשר התגלגלו תחת שולחנו. אנו ננסה לעמוד על מעט מהם, נטעם על קצה המסה מאותה יערת הרבש, נעסוק בשלושה עניינים בני חיי ומזוני.'

בני חיי ומזוני

מעשה זה סיפר הגאון רבי יצחק ישעיה ווייס, רבה של שכונת נווה אחיעזר בבני ברק, מעשה מופת אשר זכה לראות בעצמו, ולהיות השליח הטוב לפעול ישועה עבור קרובת משפחתו למעלה מדרך הטבע.
שמחה בבית משפחת ווייס, בביתו של אחד מקרוביו של הרב ווייס נולדה בת בשעה טובה ומוצלחת. אלא שהשמחה לא הייתה שלמה, התנוקות הרכה ככלה מבעיה רפואית מסוימת. בתחילה לא ניכרה השפעתה של הבעיה, אך בעת שהגיעה הילדה לגיל חצי שנה הבחינו ההורים שילדם סובלת באופן נורא, הקיאה את כל אשר אכלה, התפתלה בכאבים, ובקושי הצליחה לאכול.
ההורים שידעו שילדם חולנית הבינו שזוהי הסתבכות נוספת, לכן מיהרו נטלו את רגליהם ונסעו במהירות לבית חולים. לבית החולים יש קצב משלו, שעות ארוכות המתניו ההורים במיון עד שהרופאים נגשו אליהם, לאחר כמה שעות של סבל התפנו הרופאים אליהם, ולאחר בדיקה קצרה איבטחו הרופאים שהילדה סובלת מחסימת מעיים חריפה. זאת הסיבה שהיא לא יכולה לאכול, ומקיאה את כל מה שהיא מכניסה אל הפה.
לרפואה יש מספר דרכים לשחרר חסימת מעיים, הרופאים ניסו כן, ניסוח אחת, אך כל מה שעשו לא העייל, ורק גרם לה לכאבים חזקים יותר ולסבל נורא. לאחר התייעצות הגיעו הרופאים למסקנה "אין מנוס מניתוח דחוף", בתחילה ניסו הרופאים להימנע מכך עקב הסיכונים הרבים אשר יש בניתוח פולשני, ובמיוחד בילדה חולנית. אולם אין ברירה, לאחר שראו שלא ניתן לשחרר את הסתימה בדרכים רגילות, הבינו שמזכרחים לבצע ניתוח דחוף. "כעת שעה מאוחרת", אמרו הרופאים, "ניתן לחכות לאור הבוקר".
וככלול ניתוח נדרשת הסכמה וחתומה של ההורים, אך ההורים המבוהלים חששו לחתום, מאוד רצו לשאול ולהתייעץ עם הרבי הקדוש הלב שמחה מגור, אך הדבר לא התאפשר להם

נראה כמו גרון של בן אדם, ומשם היה היין יורד לשתיך, לתהום. ואמר ריש לקיש שבזמן שהיו מנסכים היו פוקקים את השיתך לקיים מה שנאמר (במדבר כח ז) 'בְּקוֹשֶׁת הַסֵּךְ נֶסַךְ שִׁיכַר לֶה'. מסביר רש"י שם, 'פקקו את הנקב שהנסכים יורדים שם, כדי שהיין יישא, באותו צינוה שגורא כמו גרון מלא ושבוע'. 'אמר רב פפא, שמע מינא כי שבע אינש חמרא מגרוניה שבע', לכן כתוב 'גרונו של תלמידי חכמים יין', משום שהוה דומה לגרונו של המזבח.

בסיים החרות חיים ואומר, מאחר ששתיית הסנדק נחשבת כניסוך של יין על גבי המזבח, לכן נראה שעל הסנדק המחזיק את הילד בשעת ברית מילה, יאחז אותו גם בזמן הברכה, ומיד לאחר מכן ישתה מהכוס של יין. ולא חלק את הכיבודים הללו למספר יישים, אלא הסנדק יאחז את התינוק מלא מהלך הברית. "שמע לי נא", סיים הרבי את דבריו, "נראה לי שהסגולה להתערש פועלת דווקא אם הסנדק מחזיק את התינוק גם בשעת הברכה, וגם שותה מהיין לאחר מכן, זוהי סנדקאות מושלמת, זוהי הגולה לעשייתו".

מספר רבי חיים קרייזווירטה: תקופה קצרה לאחר מכן כובדתי בסנדקאות וביקשתי לשמש כסנדק גם בזמן הברכה, ואף שלטות את היין לאחר הברכה. ואכן בדריש של הרבי הקדוש מגור התאמתו, זמן קצר לאחר מכן הרווחתי כסום גדול ונאה.

"אתה תעמוד במטבח ואני אפעל עבורך..."

מאחר ועסקנו בישיעה בפרנסה, נמשך ונעסוק במעשה נוסף של ישועה בפרנסה. אחד הדברים שהעסיקו רבות את הרבי הקדוש היה רווחתם הכלכלית של כלל ישראל בכלל ושל חסידיו בפרט. הרבי כאב את בזבוז הספיים הנעשה בשמחת החתונות, ואת הצורך לשלם הון עתק על דירות בבני ברק ובירושלים. הרבי היה הראשון שתיקן תקנות לצמצום הצאות בחתונה, יום ופיתוח את מפת ההתיישבות החרדית, שלח את חסידיו לגור באשדוד קריתית את חצור ועוד. אולם הרבי לא הסתפק בהוראה חסידיו לנודו למקומות חוקים אלא גם נטל על עצמו את כל האחריות, דאג למוסדות, פרנסה וכלל מה שדרוש בכדי להקל את התבססותם של החסידים במקום החדש.

אולם לא רק בזה, רואה השנה הינו אחד הזמנים העמוסים ביותר בחצר הקדוש גור, המוני חסידים עולים לירושלים עיר הקדוש, מבקשים לשהות בצילו של הרבי ביום הקדוש, ולזכות להתברך מפיו. בעבר, היו החסידים הבאים מערים אחריות, צריכים לדאוג לעצמם כל צורכי החתן, ועודות סימנים ועד מקום לילה. כמובן שהדבר עלה הון רב, והכבדו ביותר על כיסם של החסידים שגם כן היה מרוקן בתקופה זו...

הרבי הקדוש כאב את המצב והחליט לבנות ארגון גדול שידיא לכל החסידים הרבים, ממקום אכסניה ועד מקום לאכול את סעודת החתן בשפע ובכבוד. הדבר לא היה פשוט, הוא הצריך התארגנות גדולה ועצומה זמן רב מראש, מטבח אחד היה צריך להוציא אלפי מנות בשביל כל החסידים הרבים.

שנה אחת, בבוקר ראש השנה התברר לאחראי על המטבח שישנה תקלה, והעובדים היו הצליחו להתארגן כמו שצריך לסעודה, ואין מספיק מנות עבור כל החסידים הרבים. בצורה כלשהי הגיע הרב לאותו של הרבי, הרבי נדרך: "האם ייתכן שהמוני חסידים לא יאכלו את סעודת החתן? מיד זימן אליו את האחראי על המטבח והתעניין אצלו מה קורה. האחראי החל לגמגם, לא ידע מה לענות, "מקווה שהכל יסתדר".

"איך יסתדר", גער בו הרבי, "מעצמו?". "אכן צריך להתפלל עמנו, תתפלל ביחידות, ואני אדאג לבעל תוקע שתיקע לך את התקיעות, ולאחר מכן עמוד במטבח ותכין אוכל ליהודים".

האחראי נבון לגמרי, הן אף השנה הוא היום, עשה את כל הדרך מעירו לצגנית לשהות בצלו של הרבי, לא בשביל לעמוד במטבח. "תפילות ברוב עם! יום הדין היום", גמגם האחראי, "איך אעמוד במטבח כל היום?" אבל הרבי לא נתן לו רגע לחשוב, "עזוב הכל ורוץ ומלא את תפקידך. לכל אחד יש תפקיד ועליו למלאו אותו! ולגבי מה שאמרת יום הדין, אני אשלים לך את מה שתחסר..."

מספר אותו יהודי, "שנה טובה כפי שהייתה לי בשנה הזאת, לא הייתה מעולם, לא לפני כן ולא אחרי כן. אומנם התפללתי ביחידות, שמעתי שלושים קולות בלבד, אבל הרבי עשה עבורי את העבודה".

הרבי הקדוש לימד אותנו שכאשר אדם עושה את מה שהוא צריך לעשות, נאמן לתפקידו, זוהי הזכות הגדולה ביותר! זו הייתה רדכו הקדושה של הרבי בכל עת ועונה, "שיויית עברו עליו", לנגדי תמיד, לחיות את הקב"ה בכל רגע ורגע, לחשוב מהו רצונו של הקב"ה מניני כעת, ולא מה אני רוצה לעשות. וכאשר מתנהלים כך, וזוכרים את הבורא יתברך בכל רגע ורגע, ניתן לזכות לכל הברכות ולכל המעלות הטובות.

הסתלקותו של הרבי הקדוש

תורתו של האור החיים

כעשרים וחמש שנה הנהיג הרבי את העדה באהבה וברחמים, דאג לכל יהודי ולכל חסיד מהגדולים ועד הקטנים, עד לפטירתו ב' ממו בשנת תש"ב, יום בו עלתה נשמתו של הרבי הקדוש

בסערה השמימה.

הרבי הקדוש הסתלק ימים מספר קודם יומא הדילולא של אור העולם האור החיים הקדוש, ולא לחינם שמעתי מהרבי מגור שליט"א, שאביו הגדול הלב שמחה היה דבוק ביותר בתורתו של האור החיים הקדוש. הנהיג סדר קבוע ללימוד אור החיים הקדוש דבר יום ביומו. ואף היה מרבה לעסוק בתורתו ולהגות בדבריו הקדושים.

לכן בעת שאנו עוסקים באמרויות הטהורות של הרבי ניגע מעט בשולי אדרתו של האור החיים הקדוש.

ועלינו להקדים: בעת שאנו באים לעסוק באור החיים הקדוש עלינו לזכור שמי אנתנו לבוא אחרי המלך, אין לנו אפילו נגיעה קלה או הבנה כלשהי בדרכי איש האלוקים. אנו, דלי המעש השקועים בחומריות העולם הזה איננו מסוגלים להשיג אפס קצה קדושתו של אור החיים הקדוש. 'ובשפלנו זכר לנו' לולי שהאור החיים הקדוש השאיר לנו בריכה גדולה - את ספרו הקדוש, לא היינו יכולים להתחיל לעסוק בו ובלתורתו.

כל מי שזכה להחליל בספר האור החיים הקדוש, יודע שדבריו הקדושים מלהיבים את הלב מקרבים אותו לאבינו שבשמים, מעוררים את הגשמה לחזור בתשובה לפני אדון כל העולמות. ואף ידוע בשמו של הרבי הקדוש מרוזין: הלימוד בספר אור החיים הקדוש מסוגל לנשמה ממש כמו לימוד בזהר. וכל דבריו נאמרו ברוח הקדוש, כפי שמובא בתשובות דברי חיים.

ומוסף הרבי מרוזין שבספר הקדוש אור החיים נמצאים כל עיקרי האמונה, וכל היסודות של פנימיות התורה, ואף כל עיקרי החסידות שעליהם השתית הבעש"ט הקדוש את דרכו הקדושה. הכל כולו פנוי בספר אור החיים הקדוש.

המעש נפלא ידוע בשמם של תלמידיו הקדושים של הבעל שם טוב. כעם אחיו של התלמידים לפני רבם הקדוש, הייתה זו עת רצון, הבעש"ט נעתר לחשוף טפח וטפחים ודברים המתרחשים ברומו של עולם. "בכל לילה בעת שאני עושה עליית נשמה במתיבתא דרקינא, ואני מקדים את כל הצדיקים, אך יש צדיק אחד בארץ המערב שהוא מקדים את כל הצדיקים. וזהו האור החיים הקדוש, שמקדים ועולה לפני ומקדים את כל הצדיקים".

רבות דורנו ועסקנו בדבריו הקדושים של האר"י הקדוש דבר 'אגרא אורא היוליא קדישא'. לכן עלינו לדבוק בתורתו הקדושה של האור החיים, לעיין וללמוד, הפוך בה והפוך בה דכולי בה: דברי אלוקים חיים המסוגלים לטהר את הנפש.

בגמרא קדישין (ל): איתא: 'אמר הקב"ה לישראל, בניי, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין',

מהו התבלין עליו מדברת הגמרא? במחשבה ראשונה נראה שהכוונה כאן שהתורה היא כמו התבלין המוכר לנו, המטעים את האוכל והופך אותו לראוי למאכל. אך מחשבה שניה הדבר נראה מוקשה ביותר, הרי כאן מדובר על יצר הרע, אנו איננו מעונינים לשפר את טעמו של היצר! צריך היה לכתוב 'בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תרופה?'

אולם התשובה היא כה פשוטה ומאירה, בעבר היו חכמי הרפואה רוקחים תרופה, מערבים את הסמים וצומחי הרפואה, ומגשים את התרכובת לחולה כמות שהוא, לא אכפת להם האם זה טעים, האם זה מר או מתוק, העיקר שהחולה ייכח ויבריא.

היום הדברים התשנו, אנשים מפונקים, אינם מוכנים לסבול את המריחות הרעית של התרופה, לכן נאלצו הרוקחים ליצור תרופה עם טעם טוב, ולא זה בלבד, יש סירוף במספר טעמים, לא רק טעם אחד. אין ברירה, לא ניתן להגיש את התרופה כמות שהיא, חייבים לערב אותה בטעמים סוכר וצבעי מאכל. מתבלים את התרופה.

זוהי כוונת חז"ל הקדושים: 'בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין'. וודאי שהתורה היא תרופה ליצר הרע, אולם התורה הינה תבלין לתרופה, אבל לא לתרופה מרה, להיפך: תורת חיינו כה מתוקה היא ועריבה, ערב וטעים ליטול אותה...

זהו שאמר בפסוק (דברים יא יח) 'ושמחם, אומרים חז"ל (קידושין ל): 'ושמחם - סם טם, סם התורה הוא טם, שלם ערב וטעים. ומתובל כמו שצריך, ערב לכל חין, כל אחד מוצא את הרפואה שלו בתורה, כל אחד יכול לקחת אותה.

כך הם דבריו הקדושים של האור החיים, תורה של אור, תורה של חיים. תורה התאימה לכל אחד, וכלל משמשים וממשמשים הם במוציאם בה טעם, וטעם חדש מתוק וטעים. בנוסף, לאור הטמון בלימוד תורתו של האור החיים, והמתקות המיוחדת הקיימת בה, לימוד זה הינו מסוגל ביותר לשפר וברכה!

מעשה מדהים! סיפר הגאון מבראשוב רבי דוד שפרבר, מעשה המלמד אותנו על גודל כוחה של העיתוס בתורתו של האור החיים הקדוש. לאחר התחנותו עם רעייתו הרבנית חיה שרה הדס, עברו עליו קשים כמה שבס קשות בהם לא היה לילדים. הלך הרב מבראשוב אל הרבי הקדוש האמרי יוסף מספינקא, והגיש לפניו קוויטל עם בקשה לעורר עליו רחמי שמיים שיזכה להיפקד בזרע של קיימא.

אמר לו האמרי יוסף, בוא אלי מחר בבוקר אחר תפילת שחרית, יחד נלמד קטע מתוך הספר הקדוש אור החיים, קטע המסוגל לבנים. ובעזרת השם תבוא הישועה.

למחרת השכים הרב מבראשוב קום, התפלל בסילודין, ולאחר התפילה הגיע אל ביתו של הרבי מספינקא והשניים התיישבו ללמוד יחד מתוך האור החיים. זמן רב למדו והתעמקו בתורתו הקדושה ודבריו העובדים של האור החיים, עד שלבסוף

עצר הרבי מספינקא ואמר "קח את הקטע הזה, תחזור עליו שוב ושוב בכל הזדמנות, ובקרוב תבוא הישועה".

"כשיוולד לכם בן", סיים הרבי, "תבוא הנה לבשר לי זאת, ואבוא אליהם כסנדק בשמחת הברית".

"וכן היה", סיפר הרב מבראשוב, "עשיתי כפי שהורה לי הרבי מספינקא בעל האמרי יוסף, פעמים רבות למדתי את אותו הקטע באור החיים, עד שהוא היה שגור בפי מילה במילה. ואכן, זמן לא רב לאחר מכן הגיע הישועה! הקב"ה פקד אותנו לטובה, נולד לנו בן זכר".

"כמובן שאני ביקשתי לרוץ לבשר זאת לרבי מספינקא, להזמין אותו לשמש כסנדק בברית, אולם אז הבחנתי שחוטני הצדיק רבי משה שטרן רוצה מאוד לשמש כסנדק, לכן החלטתי שלא להוריד לרבי מספינקא על הולדת הבן..."

שבועות חלפו, והאשה היולדת והתינוק נתקפו במחלה קשה! מצבם התדרדר והם היו על שערי מוות, בסכנת חיים ממשית. בזריות רבה שלחתי מברק בהול לספינקא, להזכיר לפני הרבי הקדוש את האם ובה לפרואת הנפש והגוף. עוד באותו היום קבלתי מברק תשובה ובו נכתב ברכת רפואה שלימה לרעייתי, אך את הילד הרבי לא הזכיר... ימים ספורים לאחר מכן שבק הילד חיים!

מספר חודשים חלפו, שוב הגיע הרב מבראשוב לפני הרבי הקדוש האמרי יוסף מספינקא וכשבפיו הבקשה להיפקד בזרע של קיימא, זרע שיישא...

הרבי ראה רגע המשיך הרבי, "הקב"ה יעזור שמאך והילך יהיה לכם זרעא חיא וקיימא". ברכתו של הרבי התקיימה, ולרבי מבראשוב נולדו לאחר מכן שלושה ילדים קדושים וטהורים זרע קדוש שהארץ יימם.

"שנים חלפו", המשיך הרב מבראשוב בסיפורו, "פנה אלי יהודי חשוך בנים, ותינה על צערו הרב וכאבו העמוק, כאבתי את כאבו ביותר, זכרתי את השנים הקשות בהם אף אני העניתי תחת צרה איומה זו. לכן ביקשתי להשתמש באותה הסגולה שנתן לי האמרי יוסף, אולם למרבה הפלא הדבר נשכח מזיכרוני, לא הצלחתי להיזכר בשום אופן באיזה קטע באור החיים מדובר. באותם השנים הרבי הקדוש מספינקא כבר לא היה בעלמא

רדין, לכן שיגרתי מכתב לבנו הקדוש החקל יצחק מספינקא, אולי ישמע מאביו הגדול מהו הקטע באור החיים המסוגל להיפקד בבנים.

אולם החקל יצחק מספינקא לא מה להשיב, 'מעולם לא שמעתי מאביו על סגולה שכזו'. או אז הבנתי שאת הסגולה הזאת מצא האמרי יוסף במיוחד בשבילי, במיוחד עבור ישועתי..."

מעשה זה סיפר לי נכדו של הרב מבראשוב, הגאון הרב שלמה פולק רב בית חלקיה. והוסף, שבהלווייתו של הרב מבראשוב השתתפו הרבי הקדוש הלב שמחה מגור, ורבה של קוממיות רבי בנימין מנדלסון, ושם סיפרתי את המעשה הנפלא הזה, וענה הלב שמחה ואמר: כל ספרו הקדוש של אור החיים מסוגל לבנים! שלם באור החיים לא היו ילדים, ואת כל כוחו בזרע של קיימא הטמן בספר הקדוש אור החיים!

פנינים מתורתו

מיתה - טובתו של האדם

לאחר שלמדנו עד כמה גדול הלימוד והעיסוק בתורתו הקדושה של האור החיים, מתעוררת בנו הכמיהה לעסוק בדבריו הנפלאים. בתחילה נפתח ביסוד חשוב של האור החיים, ואחר מכן נתבונן כיצד מבאר האור החיים את מעשה מי מריבה, וביאורו של הרבי הקדוש הלב שמחה לדברים שנשגבים אלו.

בפרשת חוקת, על הפסוק (במדבר כא כ) 'ומבמות הגיא' כותב האור החיים בדברים נפלאים על משמעות המיתה, ופריית הנפש מן הגוף: 'ותבאר על פי מה שקדם לנו, שעיקר תכלית שרר האדם במצותו 'ואשריו אינם אלא בעולם העליון, אבל בעולם הזה אינו מקום הגשת אושר הרוחני. ומעתה הכרח הוא להסתלק האדם מן העולם הזה, להשתלב נגמלה כיד ה' הטובה.

ומה שאנו רואים שהמיתה נסמלת על חטא האדם, שהה יגיד שזולת זה היה האדם חי תמיד, ותאמר אם כן יהיה האדם חסר גמולו הטוב? לזה אמרו בעלי הסוד, כי זולת החטא היה האדם עולה לרקיע ודר בעליה ובחצרו. וזה הן האות, אליהו הנביא שעלה השמימה להשתלב גמולו לא טעם טעם מיתה, והגוף ועמד בגדר רוחני אף על פי כן בערך רוחניות עליון יחשב לגשם. שאמרו ז"ל (זהר בראשית רט.) במעשה אליהו ז"ל, כי בהגיעו לגלגל חמה שם נפשט מגופו והניח אותו בגלגל חמה, וכשהו יורד למטה לובשו ויורד בו.

האור החיים מלמד אותנו נקודה יסודית, בעקבות חטא אדם הראשון נגזרה מיתה על כל בריות העולם. מה היה קורא אילולי אותו הפגם? האם אנשים היו חיים כאן בעולם הזה לעולמ עולמים? וודאי שלא, עולם הנצח, הן עולם הנשמות נברא עוד קודם חטאו של אדם הראשון!

אומר האור החיים הקדוש: קודם החטא, יכול היה האדם לעלות לגן עדן אל העולם הנצחי כמות שהוא. ממש כמו אדם שיש לו בית, מעליו עליה, ומסביבו חצר. לעיתים הוא בבית, לעיתים הוא בעליה. כך היה העולם קודם החטא, האדם היה יכול לעלות לגן עדן ללא שיופיו, ולא עשה ממנו שום בעול. ממש כפי שמצינו שאלוהי הנביא עלה בגופו השמימי. ממשך האור החיים ואומר, כאשר הקב"ה הניח את אדם בגן עדן היה בידו להבחין בטוב וברע, היה רואה את התוצאות ואת השפע הנוצר מכן שהוא הוא עצמו מצווה. ולהיפך, את ההרס הרב וחורבן העצום הנוצר ממעשה עבירה. אולם לאחר החטא נוצר עירוב בין הטוב והרע, שוב האדם אינו יכול להשיג את גן עדן הנצחי כל עוד נשמתו שוהה נמצאת בתוך הגוף הגשמי, מחמת החטא התגשם הגוף שוב אינו יכול לעלות למקום רוחני וזך כל כך. לאחר חטא עץ הדעת נוצר ההכרח שהנשמה תיפרד מן הגוף בכדי היא תוכל ליהנות מהטוב הנצחי הצפון לה בגן עדן. ושם רק שם, תוכל הנשמה לראות את הפירות של מעשיה בכל אותם שנים של עמל כאן בעולם הזה, עולם העשייה.

אם כן, מיתתו של האדם, והסתלקות של הנשמה מן הגוף נעשתה לטובתו של האדם, בכדי שיוכל להשיג את כל התענוגות הנצחיות של המעשים הטובים שעשה, לקצור את פירות מעשי הטובים שעשה בכל ימי חייו.

מדוע התשובה לא ביטלה את הגזרה?

יסוד זה מובא אף בדברי השל"ה במסכת ראש השנה. לכאורה, תמה השל"ה, מדוע נקנסה מיתה על העולם כולו, הן אדם הראשון עשה תשובה שלמה, תשובה גמורה. מדוע לא נקרא גזר דינו, כיצד יתכן גזירת המיתה נשארה בעינה? עונה השל"ה מיתתו של האדם אינה רק עונש, היא כוונה המציאות, לאחר החטא התגשם גופו של האדם, שוב הוא אינו כה קדוש ונעלה, אינו יכול להתקדש ולהתעלות, ונמנע מצד הטבע ומצד החומר להשיג את הנצחיות, כפי שהיה ניתן להשיג לפני החטא. ואף לאחר שעשה האדם תשובה, נשאר הדבר בעינו, לכן ישנו הכרח שהנשמה תיפרד מן הגוף, בכדי שתוכל להתעלות לשמי רום ולהדבק במקורה וליהנות מזיו השכינה.

נשוב אל האור החיים הקדוש אשר מוסיף לנו נקודה כה נפלאה: כעת אני יכולים להבין את טעם הציוני שלא לאכול מעץ החיים. מאחר שאדם הראשון אכל מעץ הדעת וגופו התגשם, לא כדאי לו לאכול מעץ החיים. נכון, אם הוא יאכל מעץ החיים הוא יחיה לעולם, אבל יהיה אבוד מהעונג הנצחי והאמיתי הנמצא בעולם הנשמות, עונג שניתן להשיג רק לאחר פרידת הנשמה מן הגוף.

לכן גירש אותו הקב"ה מגן עדן, כדי שלא יאכל מעץ החיים! הנשמה שהגירוש מגן עדן והשמירה על עץ החיים הייתה לטובת האדם, כדי שלא יפסיד את מה שהתעורר העצבים, והעונג הגדול ביותר בעולם הנשמות. ואף אם הקב"ה לא היה מצווה את האדם שלא לאכול מעץ החיים, היה השכל הישר מורה להימנע מכן. זכינו ליסוד גדול ועצום, המוות של אדם אינו עונש! להיפך, הוא זכות עבורו...

גופו של האדם מונע ממנו לקבל את השכר הצפון לו בעולם האמת, וההיפרדות של הנשמה מן הגוף הינה אפשרות היחידה בה הנשמה יכולה לשוב ולהסתופף תחת כנפי השכינה.

כיצד ייחד הקב"ה שמו על כלל ישראל?

כעת נלמד יסוד גדול ועצום, יסוד שני שכתב אור החיים הקדוש בפרשת יסוד (שמות כ א): הנה כתבו חז"ל (תנחומא תולדות ז) הקב"ה אינו מייחד שמו על הצדיקים, לא נאמר 'אלוקי אברהם', בחיי חיותם, וז"ל: 'אמר רבי שמעון בר יוחאי אין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על הצדיקים בחייהם' אלא לאחר מיתתם, שנאמר (תהלים טז ז) 'לקדושים אשר בארץ המה' וגו', אימתי הן קדושים, כשהן קבורים בארץ. שכל זמן שהן חיים אין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו עליהן. כל כך למה? שאין הקדוש ברוך הוא מאמין בהן שלא יטעה אותן היצר הרע, וכיון שמתים הקדוש ברוך הוא מייחד שמו עליהן.

מאדים, הקב"ה אינו מייחד שמו על צדיקים משום שאינו מאמין בהן שלא יטעה אותן היצר הרע! שואל המדרש: 'יהי שמצינו שייחד הקדוש ברוך הוא שמו על יצחק הצדיק בחייו? שכן הוא אומר ליעקב (בראשית כח יא) 'אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק'.

עונה המדרש: 'רבי ברכיה ורבנן, רבנן אמרי, רואה את אפרו כאלו הוא צבור על גבי אבן, ורבי ברכיה אמר הואיל ונתיים בעיניו כאלו הוא מת, לפי שהיה גנון לתוך הבית ויצר הרע פסק הימנו. לכן כתיב (שם כ א) 'יהי כי יזקן יצחק'.

שואל האור החיים, בזמן מתן תורה, בעת ששמעו בני ישראל את הדברות הראשונות, 'אנוכי, ולא יהיה לך', אמר להם הקב"ה 'אנוכי ה' אלוהיך, הקב"ה מייחד את שמו על כל ישראל.

כיצד יתכן הדבר, הן הקב"ה לא מייחד את שמו על הצדיקים בעודם כאן בעולם הזה?

מיישב האור החיים הקדוש בשני אופנים, האחד, 'אנוכי ולא יהיה לך' היו בתגבורת הדיבור, כמו שחז"ל אומרים מפי הגבורה של משה בדיבור אחר, מה שבן אדם לא יכול לומר ואף

ולא לשמוע. כאשר אדם מדבר יש לו סדר, הוא אומר מילה ועוד מילה, אבל כאן אירע משהו שאיננו מסוגלים להבין, הכל נאמר בדיבור אחר, לא היה את אחת שקדמה לשנייה.

כן אף היה בברייתא העולם, בפרשת בראשית (א א) כותב האור החיים בברייתא העולם היורה בדיבור אחד, אין אות אחת שקודמת לחברתה, 'בראשית ברא אלוקים' - הכל היה ראשית, לא ש' למ' בשמיים ולא מ' ראשונה למ' אחרונה, הכל היה ראשית.

ומדוע ברא הקב"ה את העולם בדרך זו? להודיע את גבורותיו. בחינת 'אנוכי' בחינת שם 'אלוקים', וזהו שאומרים חז"ל 'אנוכי' ולא יהיה לך' נאמרנו מפי הגבורה, בחינת שם 'אלוקים'. מאחר והם מגיעים מצד הגבורה, לכן הם נאמרנו בדיבור אחד. 'בתגבורת הדיבור השמיע את קולו'.

מה מיוחד בו? מהי המשמעות של אותה 'תגבורת הדיבור'? לאותה 'תגבורת הדיבור' הייתה משמעות עצומה, אותה 'תגבורת הדיבור' הפרידה מהם את הרע, את החומר העכור, הסיור מבני ישראל את 'הזוהמה'.

באותה עת, אמר האור החיים, כאשר בני ישראל כה קדושים וטהורים, אז הם ראוים שהקב"ה ייחד עליהם שמו למרות שהם בחיים, משום ובזמן הזה אין בהם רע, אין בהם משהו שלילי.

'נפשי יצאה בדיבור'

ביאור נוסף כותב האור החיים: חז"ל (שבת פח): מלמדים אותנו שבזמן מתן תורה, בעת ששמעו את קול ה' מדבר עמהם מתוך הארץ, לא היה להם כח לעמוד, ופרחה נשמתם. 'נפשי יצאה בדיבור', אמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצאה נשמתו של ישראל, שנאמר (שיר השירים ו) 'נפשי יצאה בדיבור'.

שואלת המדרש, 'ומאחר שמדיבור ראשון יצאה נשמתו, דיבור שני הגיאן קיבלו הירידי כל שעתיד לחיות בו מתים, והחיה אותם. שנאמר (תהלים ס ז) 'גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלחא אתה כוננתה'.

הרי לנו שבעת שאמר הקב"ה 'אמר אני ה' אלוהיך' וייחד שמו על ישראל, היה זה זמן של יציאת נשמה, כבר לא היו כאן בעולם הזה, ולכן יכול היה הקב"ה לייחד שמו עליהם ולומר 'אני ה' אלוהיך'.

ביאורו של הלב שמחה ליסודו של האור החיים הקדוש

כעת, לאחר ששמענו מיערת הדבש, זכינו למעט מאורו של האור החיים הקדוש, יכולים אנו להעמיק לרובד נוסף, ולגלות כיצד דבריו משלימים את זה, מגלים לנו תמונה נפלאה ומאירה.

בפרשת חוקת עוסקת התורה באחת הפרשות הקשות ביותר בתורה, 'מה מריבה', ואכן רבו עליה כל מפרשי התורה, הנינים ומכארים. מה הייתה השגנה של משה בענין הזה, מה הייתה התיבועה עליו ומהי סיבת העונש החמור שקיבל.

אומר האור החיים הקדוש, ראיתי עשרה דרכים שנאמרו בענין בפרשת התורה, ולאחר שמביאם ודוחה אותם אחד אחד, אומר האור החיים 'ותרתי כל מנוחה בדברי הראשונים ז"ל, ואמצא במדרש (ילקוט שמעוני) וזה לשונם: 'יען לא האמנתם וגו', 'ד' חטאות כתובים כאן, 'לא האמנתם', 'לא קדשתם', 'מעלתם', 'מרימתם'. לא האמנתם - שלא אמרתי לכם להכות והכיתם, לא קדשתם - להביא מים מכל סלע הרצוצים, מעלתם - שאמרתם 'המן הסלע הזה', מרימתם - שאמרתם לכם 'ודברתם אל הסלע', שנה עליו פרק אחד, ועברתם על דברי'.

מדרש מובאר שחטאם של משה ואהרן בכטא מרי מריבה היה בכך שהם היכו את הסלע ולא דיברו אליו. שואל האור החיים קושיה עצומה, אם משה ואהרן נצטוו לדבר אל הסלע ולא להכות בו, מדוע נאמר להם (במדבר כ ח) 'קח את המטה, למה אמר להם הקב"ה ליטול את המטה אם אין כל בו שימוש? האם היה זה בכדי להקשותם או לנסותם?

אומר האור החיים יסוד: 'כי מה שאמר קח את המטה הוא והורמנותא ומלכא. והוראת היות בידו כח עליון, ולא כאהא, אבל משה רבנו לא עשה כך, אלא היכה את הסלע במטה, זוהי הייתה הטעות הראשונה. לאחר מכן נאמר 'ודברתם אל הסלע' - שנה עליו פרק אחד, 'תדבר דברים רוחניים, זוהי הטעות השנייה. והשלישית, הקב"ה אומר למשה רבנו 'והוצאת להם מים מן הסלע', לא משה רבנו לא עשה כך, תוציא מים מכל סלע שחם יצא, והוא חיפש דווקא סלע מסוים. זהו שאמר להם משה רבנו 'שמעו נא המורים'.

בני ישראל אמרו למשה רבנו, 'מה משנה איזה סלע, תדפוק על כל סלע והוא יוציא מים'. ועל כך השיב להם משה 'המן הסלע הזה', האם אתה חושבים שמכל סלע ניתן להוציא מים? ועל זה נאמר 'לא קדשתם', נחשוב איזה קידוש? 'הי אילו משה רבנו היה מוציא מים מכל סלע שהיו מבקשים.

חטא זה חלוק לשתיים, אומר האור החיים, הראשון שלא עשה את אשר נצטווה להוציא להם מים מכל סלע שירצו, והשני, שעל ידי כך הבינו שלא ניתן להוציא מים מכל סלע שהוא אלא רק מסלע מסוים...

וכאן מעמדי האור החיים את השאלה הכבדה ביותר: 'וחל עלינו חובת גברא לתת טעם לאיש האלהים על ארבעת השגנות, אשר אין רואו לאחא מהנה'. מהי הסיבה שמשה רבנו אדון

הנביאים נכשל בארבעה חטאים אלו?

אומר האור החיים הקדוש, משה רבינו הסתפק בחבנת הציוני שאמר לו הבורא יתברך, הקב"ה אמר לו 'קח את המטה', והיו בידו שתי אפשרויות, האחת - מטרתה של לקיחת המטה היא להכות בסלע, והשנייה מטרת לקיחת המטה הינה להראות כח עליון בידו, שעל ידי שהמטה אשר חקוק עליו שם המפורש יאה הפלא הגדול.

ומשה רבנו הבין בדעתו שיותר הגיוני שהכוונתו של הקב"ה להכות בסלע, מאשר להכות שכל המטרה של לקיחת המטה להראות כח עליון. ומה שנאמר 'ודברתם' הכוונה שבתחילה צריך להורות לסלע להוציא מים, אלא שהדיבור לא יספיק, לכן צריך גם לעשות מעשה ולהכות. ולא חשב ש'ודברתם' הכוונה ללמוד עליו אף פרק.

ומשה רבנו ידע שיש שתי אפשרויות לפרש את מאמר ה' קח את המטה': לפי שדברנו, אבל לומר ש'דברתם' הכוונה לומר פרק אחד עליו ולא על עצה למשה. לכן הוא רצה לפרש בדעתו, יש לפני שתי דרכים לעשות - דיבור לבד, בלי להכות עץ המטה. ולהכות. לכן אמר שניאה יותר הגיוני שעל ידי ההיכוך של המטה עם הסלע, ברגע שיהיה חיבור בין המטה לסלע, אזי הכח של השם המפורש יעורר את החלק הרוחני שיש בפנים ויציא את המים, יתעורר הסלע ויציא מים.

אולם כוונתו יתברך הייתה אחרת, 'לשנות עליו פרק אחד', לימוד התורה הקדושה הוא זה שיעיר את הכוח הרוחני שבסלע! מוסיף האור החיים בקידוה חשובה ביותר: 'ודן בדעתו נביא ה' ואמר הנה לפני ב' דרכים, ואם אני עושה דיבור לבד ולא הכאה אני עושה שמא הפירוש האמיתי הוא להכות, ומה גם שהוא יותר פשטי, וזהו שהוא לבד רחוק מהדומם יתעורר בדיבור בן אדם כמו שכתבתי בסמוך. לזה אם אני מדבר בלא הכאה שלא בדרך שאמר ה', אין הסלע נוטן מימיו, ויחללל שם שמים חילול גדול לעיני העדה אשר אני עושה הנס לעיניהם ואתחייב ראשי למלך, לזה יותר אבחר להכות ולמה לפירוש היותר צודק במשמעות מאמר 'קח את המטה', ויקיים גם כן מאמר 'והוצאת להם מים וגו'. משה רבנו בחר בדרך הכי בטוחה לפי הבנתו שחלילה לא יהיה ספק חילול שם שמים.

מדוע נענש משה רבינו?

כעת שואל האור החיים אם כן, מדוע משה רבינו נענש, 'יען לא האמנתם בני להקדישני', הן הוא כיון לשם שמים? משיב האור החיים: נכון, אולם הכרעתם להכות בסלע מתוך חשש שמא יהיה חילול השם כאשר הסלע לא ייתן מים, אבל 'לא האמנתם בני' בשלימות שאוציא מים מאיזה סלע שירצו בלא כל הכאה, ואז היה קידוש ה' גדול יותר ועצום יותר. בני ישראל רואים שהם בוחרים את הסלע, משה רבנו מדבר אומר, אומר עליו פרק אחד, מדיבור לבד הוא מתעורר ומוציא מים.

'ולא הכרעתם לצד קדושת שמי להקדישני - בהוצאת מים מסלע אשר ירצו הם ובלא הכאה, שבוה היה ה' מתקדש לעיניהם כשיראו שאפילו הודומם כל שהוא מפילא לעשות בדיבור לבד, ובהערה בשנות עליה פרק אחד, והיה לכם לבטל המיחוש בעוצם האמונה שהייתם צריכים לעשות'.

מסיים האור החיים ואומר: אילו משה רבנו ואהרן היו עושים כך, היה מתקדש שמו ברוך הוא בעולם, ועל ידי כך היה משה ואהרן מצליחים להוציא מכלל ישראל את החלק הרע שבהם, והאמונה הייתה נשארת בהם לדורי דורות. וכך היו משה רבנו ואהרן נחנכים לארץ, ומשה רבנו היה נכנס ובונה את בית המקדש אשר לא היה נחרב לעולם, וכך היה מגיע העולם לתיקון השלם.

אבל עשוי שהקידוש השם הזה נמנע, והרע נשאר פסוג בנו, אין כל אפשרות שששה רבנו יכנס לארץ, מדוע גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה עולם שבני ישראל עתידים לחטוא בג' עוונות חמורות בבית ראשון, ומוכרחים להניש אתם, אולם הקב"ה ברוב חסדיו והאבתו לכלל ישראל 'כילה חמתו בעצים ואבנים' אך אילו היה משה רבנו היה נכנס אל הארץ ובונה את בית המקדש, הבית הזה לא יכול היה להיחרב, ואז מה בני ישראל היו חוטאים ולא היה נותר ברירה אלא לגזור עליהם כליה רח"ל! כאן הייתה ההזדמנות, לרומם את בני ישראל, להסיר מהם את כל הרע, ואז לא היה חשש שהם יחטאו ויגיעו למדרגה כה נמוכה, ואז משה רבנו היה נכנס אל הארץ ובונה את בית המקדש אשר לא יחרב לעולם.

אך למרבה הצער הוחמצה השעה, בני ישראל לא זכו לראות את אותו קידוש שם שמים אשר יחקוק בהם את האמונה עמוק עמוק בלבם, לפיכך לא נותרה ברירה, משה רבנו אינו יכול להיכנס לארץ.

הייתה פה הזדמנות לשחרר אותם מהרע באופן מוחלט וסופי!

ההקשר בין חטא המרגלים למי מריבה

זהו שאומר משה רבנו בפרשת דברים, 'אם בני התאנף ה' בגללכם, מה זה בגללכם? בגלל חטא המרגלים. מה קשור מ' מריבה למרגלים? במעמד זה סיני אומר האור החיים, בני ישראל התרוממו ועמדו במעלת אדם הראשון קודם החטא, 'פסקה זוהמתן', בחטא המרגלים בני ישראל ירדו מאוד בדרגתם, והיה צורך בתיקון תיקון על ידי אותו קידוש שם שמים בסלע. אם אכן היו מצליחים להביא את המטה של הקדוש ה' הגדול והאמין כפי שרצון ה'

להביא את המטה של הקדוש ה' הגדול והאמין כפי שרצון ה'

היו יכולים להוריד את הסתרת הנורא, את הרע שנשאר, להסיר החומר העכור שנוצר על ידי חטא המרגלים, ואז משה רבנו היה יכול להיכנס לארץ לבנות בית המקדש אשר לא נחרב לעולם, מבלי לחשוש הדיבר יביא חורבן על בני ישראל.

כיצד יתכן שמעשה אחד גרם לחורבן כה גדול? וכאן יש כאב שקשה לרבים, ששהו שקשה מאוד לבלעיה בכל הענין של חטא מי מריבה. איך יתכן שעל ידי דבר אחד, מחמת פרק אחד שלא נאמר, נגרם חורבן כה גדול לדורי דורות?

היאך אפשר לומר שכל כל הרבה תלוי באותו 'שנה עליו פרק אחד' ואילו היה שקשה לרבים, משהו שקשה רצון ה' בשלימות ומדבר אל הסלע, היו נחסכים מעם ישראל כל הגלויות הנוראות ההורבות והיוריים, היינו ניצלים מכל הצרות הרדיפות הגזירות. הכל היה נספק! כל השואה האנטישמי גירושיים, שמדות ופרעות אכזריות מהם אני סובלים עד ימינו אנו. הרבי הקדוש ר' אלימלך מליז'נסק שואל שאלה נוספת, מדוע נענש משה רבנו במי מריבה, הן הקב"ה הסכים על ידו, שהרי בסופו של דבר יצאו מים רבים למרות שלא עשה כרצון השם, אם היה משהו לא בסדר, הסלע לא היה מוציא מים. כי עבדי רחמנא ניסא לשיקרא!?

אומר הרבי ר' אלימלך בוודאי חלילה לו לאיש האלוקים שלא לעשות רצון ה', אלא שהצדיק דרכו תמיד לחזר על טובתם של ישראל למרות שנראה לו שעושה דבר מעט שלא כהוגן, אבל אם דיבר שטוב בלב, הצדיק עושה זאת למרות שידוע שקבל עונש על כך.

כיצד טמונה כאן טובת ישראל?

הנה צדיק יכול להמשיך את השפע על ידי הדיבור שלו, בלי שום פעולה גשמית. אך לעיתים הצדיק עושה פעולה גשמית על ידו פועל ישועה, משום שעל ידי הדיבור יכול הצדיק לפעול רק עבור אלו שאמנים בכוחו, להושיע רק את אלו בעלי אמונת כלמה איננה, אבל אלו שאמנים...
כמה הדבר דומה? לחולה יכול לבלוע תרופה, זה מר לו, הכדורים קשים לבלעיה. מה עושה הרופא? מחפש תרופה לפי טבע החולה, משהו שהחולה יוכל לסבול. נכון, לעיתים זה פחות טוב, ואילו החולה היה לוקח את הרפואה החריפה הקשה, היה מתאמץ יותר, הוא היה משהו לגמרי ממחלתו, אך מאחר והוא לא מסכים לבלוע את התרופה, איך לרופא ברירה אלא לחפש דרכים להקל עליו, אולי מינון נמוך יותר, או בתוך מרקחת מתוקה.

זהו הביאור במעשה מי מריבה, משה רבנו היה סבור שאם הוא ידבר לסלע כפי רצון ה', יהיו אנשים צדיקים אשר יאמינו בכוחו של הצדיק לפעול בכוח הדיבור בלבד, אך יהיו רבים שלא... לכן אמר משה רבינו "עדיף שאעשה משהו יותר גשמי, בכדי שכולם יוכלו להנות מן הטוב שירד לעולם", והקב"ה הסכים אתו! לכן יצאו מים רבים.

משך הרבי ר' אלימלך אומר: זהו שנאמר בפסוק (במדבר כד ז) "יזל מים מדליו וחרעו במים רבים". יזל מים מדליו - הצדיק יכול להמשיך ישועה שפע ופרנסה על ידי הדיבור, הדיבור נקרא דל, וזאת משום ששמי שרוצה לפעול בכוח הדיבור צריך להיות כנוע ועניו, 'תפילה לעני', אבל 'רועי' - 'במים רבים', הפעולות גשמיות אשר נחשבות כשוריעה, זה עבור 'מים רבים', עבור ריבוי שפע לאנו שאינם יכולים לקבל את השפע המגיע על ידי הדיבור. שפע לאנו למדים מכך? הרבי ר' אלימלך מלמד אותנו, שמה שרבנו לגודל צדקותו וחסדיותו היה מוכן להכות את הסלע למרות שצטווה לדבר אליו. וזאת בכדי שהוא יוכל להשפיע גם למי שאינו בעל מדרגה, כדי שיוכל לפעול עבור אנשים שאי אפשר להשפיע עליהם בדיבור, ולמרות שמה שידע שיש בכך קצת נדנדוד עבירה, משה רבינו ויותר על טובתו האישית למען טובת עם ישראל.

על פי זה אנו יכולים להבין את מה שאנו אומרים בתפילות גשם. 'יזרו משוי בחיבת גומא מן המים. נמו דלה וזה והשקה צאן מים. גולוקית עץ צמאו למים, על הסלע הן יצאו מים', לכאורה הדבר תמוה, מדוע מזכירים 'על סלע הן יצאו מים', וכי זה השפע של משה רבינו? הרי זהו חטא מי מריבה! אך לפני מה שהרבי ר' אלימלך אומר, תכל מובן, אדרבה! אנחנו מעוררים את הזכות של משה רבינו רועה נאמן, אשר ויתר על טובתו האישית בשביל בני ישראל, בכדי לפעול גם ליהודים ברמה נמוכה יותר.

אך עדיין נשארה לנו התמימה הראשונה, כיצד יתכן שכל כך הרבה היה תלוי במעשה אחד?!

'וכל העם רואים את הקולות'

וכאן מגיע הרבי הקדוש בעל החידושי הרי"ם בספר הזכות, ומכניס אותנו לרובד נוסף בחטא מי מריבה. בענין חטא מי מריבה נאמרו פירושים רבים שלא מיושבים היטב על הלב, והגם שזה חוצפה לעיין במה שנחשב חטא למשה ואהרן, כותב החידושי הרי"ם, אבל הקב"ה עשה מזה תורה ונתן לו אותה, לכן יש לנו רשות להבנות בזה. ולא עוד, אלא שבכל דור ודור מתגלים פירושים כפי הדור וכפי מה שצריך להנהיגה של הדור ההוא.

ולאחר שמביא החידושי הרי"ם מביא את פירושו רש"י ואת פירושו רמב"ן, וכותב כך 'אכתוב אשר חתן ה' יתברך מה שלי נפלי. הקב"ה אומר לבני ישראל 'ידברתם אל הסלע לעיניהם' (פסוק ח), לכאורה הדבר תמוה, מה שייך 'לעיניהם' איך אפשר לדבר לעיני בני ישראל? להכות את הסלע לעיניהם, לא לדבר.

אומר החידושי הרי"ם, מצאנו בתורה הקדושה בפרשת יתרו (שמות כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות', במעמד הר סיני בני ישראל ראו דברים שלא ניתן לראות בעין רגילה, הם ראו את הנשמע! על ידי שבני ישראל הקדימו 'נעשה לנשמע' הם זכו להתרומם לדרגה עליונה ביותר, והכו לחוש דברים אשר למעלה מן החושים, והכו לראות גבוה מעל גבוה.

בספר הזכות לא נמצא הסיום של הדברים, אך הרבי ה'לב שמחה' מסביר לנו את דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם: הנה מובא בתרגום יהונתן דברים מופלאים, סב ית חוטר ניסא, וכנס ית כנישתא אנת ואהרן אחוך, ותומון תריכון ית כיפא בשמא רבא ומפרישא כד הינון חמין ויתן מוהי. ואין יסרב לאפוקי, מחי אנת לחודך ביה בחוסרא בדיך, ותהנפק להון מיא מן כיפא! ותשקי ית כנישתא וית בעיריהון. אומר התרגום יונתן, 'קח את מקל הניסים, תאסוף את כולם, ואתה ואהרן תשיעו את הסלע בשם הגדול והמפורש, ואז הוא יוציא מים. אבל אם הוא יסרב להוציא מים תכה אותו במטה שבדי שלך'.

אומר הלב שמחה, משה ואהרן נצטוו להשיב את הסלע בשם המפורש. אבל הם לא רצו להזדקק להשבעת הסלע, ביקשו להימנע מהזכרת השם המפורש בפיהם. סבורים היו שמספיק להראות לסלע את המטה עליו חקוק השם המפורש, ואחרי שהוא יראה זאת הוא ייתן מיימי.

וכן עשו, הראו לסלע את המטה שחקוק בו שם המפורש, אך והסלע לא נתן מים, משום שהציווי של הקב"ה היה אחרת, לדבר אל הסלע, ולומר את שם המפורש. אולם משה רבינו היה סבור שזהו שם המפורש - שאם הסלע יסרב לתת מים להכות אותו, ולכן נעשה משה רבינו כפי שהצטווה והיכה אותו במטה. אך לא זה היה רצון ה', רצון ה' משה ואהרן כן יזכירו את השם המפורש בפיהם, ואז כאשר משה רבינו יוציא מפייהם את שם המפורש בקדושה ובטהרה בני ישראל יראו את השם המפורש יוצא מפה שלהם! יראו את המילים ממש כפי שהיה במתן תורה, 'וכל העם רואים את הקולות'.

מה פשר הדבר? מדוע היה צורך שבני ישראל יראו את שם המפורש יוצא מפייהם של משה ואהרן?

אמר הלב שמחה, ואף ציין ואמר 'זוהי תורה' שאומר בשמם האחר מאה ועשרים: "הקב"ה רצה שבני ישראל יראו את הקולות", יראו את השם המפורש, ויהיה כאן מעמד כעין מעמד מתן תורה: מה הסיבה שה' רצה שיהיה המעמד הזה?

אם נצרך את דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם מספר הזכות, אותם הסביר וביאר באופן מופלא, הרבי הלב שמחה, אל דברים שהקדמו ואמרנו מהאור החיים הקדוש, אנו מקבלים שלימות נפלאה. אור חדש שנותן לנו הסבר מחודש לכל חטא מי מריבה, כיצד היה כאן הזדמנות לתיקון השלם, וכיצד הדבר נמנע.

בפרשת יתרו אור החיים הקדוש מלמד אותנו ששם 'אלוקים' זהו תגבורת הדיבור, דברים מופלאים שהפה לא יכול לדבר, 'דיבור אחד', אות השנייה והשלישית והרביעית יוצאים יחד עם האות הראשונה בבת אחת.

עכשיו נשים לב לדבר נפלא, כאשר בני ישראל ראו במתן תורה את הקולות יוצאים מפי הגבורה, לא רק שהם שמעו את הדיבור בבת אחת מבלי שאות אחת תקדם לשנייה, הם ראו את הפלא הזה בעינייהם שלהם!

הם ראו בעיניהם את הקולות היוצאים בדיבור אחד ממש! כעת, אם נבוא ונשלב בין כל הדברים שלמדנו אפשר לומר בזה דבר נורא מאוד, אם משה רבינו היה מקדש את שמו יתברך, באופן שהיה אומר את השם המפורש אל הסלע, כמו שאומר הרבי 'לב שמחה', הדיבור היה יוצא באופן נורא מאוד, בתגבורת הדיבור כמו שהיה במתן תורה, והיה נאמר בבת אחת בלי שיהיה קדימה של אות אחת לשנייה. ולא עוד, כל העדה, כל בני ישראל היו רואים זאת במוחש שהוא נאמר בדיבור אחד ממש, כלו מעט השיגה הבנת הפרשה הנפלאה הזאת, דברים נשגבים מן האור החיים הקדוש, דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם, וביאורו המתוק והנפלא של הרבי הלב שמחה.

כעת אפשר להבין מה שאור החיים הקדוש אומר, שאם משה ואהרן היו עושים כרצון ה' ומדברים על הסלע היה יוצא מבני ישראל חלק הרע, ולא היה מתגבר עליהם בחינת הרע לעולם. שכן אנו אומרים את שם המפורש בדיבור אחד וכולם היו רואים זאת בחוש, היה כאן מתן תורה באופן הכי נפלא שיכול להיות. היו באים לידי התיקון השלם, והרע כבר לא היה יכול להתגבר בהם, הם היו נפדרים מהפסולת המזוהמה כמו שהאור החיים כותב בפרשת יתרו, וממילא בית המקדש לא היה נחרב.

אם הם היו אומרים את השם המפורש בתגבורת הדיבור, בני ישראל היו בדרגה של אדם הראשון קודם החטא, גם הגוף שלהם היה מקודש, ולא היה צריך להיות למית האדם, לפרידת הנשמה מן הגוף כדי לזכות לתענוג העליון.

רק בגלל המצב הזה, בגלל שמה רבינו היכה את הסלע,

ולמה הוא הכה? מחמת מה שאומר לנו הרבי ר' אלימלך, שמה שרבנו דאג לטובתם של ישראל, דאג לאלו שאינם בדרגה מספקת, ומחמת אלו שלא האמינו בכוחו של הצדיק, נמנעו אותו מעמד כעין מעמד הר סיני, ולא יזנו לתקן את הפגם של החטא אדם הראשון. כעת נוכל להבין את הכוונה של המדרש שמביא אור החיים הקדוש, ודיברתם אל הסלע ששנו עליו פרק אחד, מה קשור פרק אחד כאן? 'פרק אחד' הכוונה 'בדיבור אחד'! לומר את שם המפורש בבת אחת, ואם היו עושים את זה היו זוכים להביא את העולם לתיקון השלם.

מדוע נס זה נעשה דווקא במים?

אך יש כאן רובד נוסף, לא סתם נס זה, וההזדמנות להחזיר את העולם לתיקון השלם נעשה דווקא במים, בבארה של מרים. המים מסמלים את המציאות של תורה, את השפלות והענווה הנדרשת עבור לימוד התורה.

התורה נמשלה למים, 'היו כל צמא לכו למים', למה נמשלו דברי תורה למים? אומרת הגמרא בתענית (ז). 'מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, גם דברי תורה לא מתקיימים אלא במי שדעתו שפילה עליו', ענווה.

כדי שכן אדם יהיה ראוי לקבל את התורה, הוא צריך להיות כלי מוכן, כלי ראוי בשביל לקבל את השפע של התורה. איך עושים כלי כזה? על ידי קיום המצוות.

מה עושה היצר הרע, לאחר שאחר עושה מצווה, מגיע אליו היצר הרע ולוחש לו באוזן: "ראו, עשית מצווה, איזה מרוםם אתה!" מביא עליו ניסיון של גאווה בכדי להרוס את הכלי שקנה בנפשו.

אומר הרב שם טוב הקדוש, אדם רוצה לעשות מצווה, מגיע אליו היצר הרע ומפתה אותו, נמנך את קומתו ואומר לו: "מי אתה שתעשה מצווה? אתה כזה שפל וחוטא, מה שווה המצווה שלך...". אבל אחרי שהוא עשה אתה המצווה, הבעל דבר מבקש להרוס את המצווה למפרע, לכך הוא אומר לו "אתה רואה עד כמה אתה גדול וחשוב?"

אם אדם רוצה לזכות לתורה עליו להיות שפל ועניו, לכך נמשלה תורה למים, רק אם האדם יהיה נמוך, יוריד וישפיל את עצמו, רק אז יוכל לזכות לתורה הקדושה. לכך נס זה, אותה הזדמנות לגאול את העם ישראל מן הרע הייתה במים, משום שרק על ידי ענווה ושפלות ניתן לזכות לתורה ולכל המצוות הטובות.

'שמעו נא המורים'

ישנו פירוט נוסף בחטא של מי מריבה אותו כותב הרבינו חננאל, היחס במי מריבה היה מדברי של משה רבינו אמר 'שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים', לא אמר 'יוציא לכם מים', שכן המשמעות של המילה 'נוציא' כאילו משה ואהרן עושים פה איזו חכמה, להם יש כוח להוציא מים מן הסלע. אלא שהדבר נראה תמוה ביותר, איך אפשר לומר זאת על משה רבינו? הן התורה מעידה אליו 'והאיש משה עניו מכל האדם', כיצד יתכן לומר שהוא ייחס את הנס לעצמו?!

אבל לפי מה שהסברנו, אפשר לומר שזוהי הכוונה כאן, אין כל ספק משה ואהרן לא התכוונו לומר שהם מוצאים מים מן הסלע, שיש בכוחם לעשות ניסים, אלא מאחר והם לא אמרו את השם המפורש כמו רצון ה', זה נחשב שהם אמרו 'נוציא לכם מים'. משום כי הם לא אמרו את שם המפורש ולא ביררו את כוח הרע מכלל ישראל, לכך זה נחשב שהם עשו זאת מעצמם, ולא תלו זאת בבואר עולם.

מה אנו לומדים מכך?

אנו רואים מה זה 'דקויות', ומה המשמעות של כל מעשה, במעשה אחד ניתן להגיע לתיקון השלם ממש, היה כאן הזדמנות לעשות מעמד מתן תורה באופן נפלא על ידי אמירת השם המפורש. אך למרבה הצער הדבר נמנע. ומדוע? אומר לנו הרבי ר' אלימלך בגלל שהצדיקים היו מוכנים לוותר על דברים קודשים ונשגבים בלי ידח לבלתי ידח ממנו נידח, בכדי כולם יהיו קשורים, שכל ישראל יהיו שייך לקדושה.

הרי לנו מעט השיגה הבנת הפרשה הנפלאה הזאת, דברים נשגבים מן האור החיים הקדוש, דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם, וביאורו המתוק והנפלא של הרבי הלב שמחה.

דרך חדשה שלא הייתה מעולם!

בספר הקדוש שפת אמת, מובא דרוש נפלא שאמר הרבי בטיש שנערך לכבוד סעודת הברית של הלב שמחה. היה זה ליל שבת תורנית ר"ח, ובה אמר: מי שיש לו כח למעלה מן השמיים, כמו שכתוב אצל אברהם אבינו 'הבט נא השמימה' (בראשית טו ה), ואמרו חז"ל, 'הגלה אותו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע, אדם כזה יכול להמשיך דרך חדשה לעולם.

ואכן אצל הלב שמחה היה חזק מאוד העניין של 'הבט נא השמימה', תמיד היה מסתכל כלפי מעלה, תמיד מדבר על השמות הקדושים של הקב"ה, לכן האל תמיד דרך חדשה לעולם, דרך של תורה וחסדיות שלא הייתה לפניו.